

 A portrait of Nora van Oostrom-Streep, a woman with blonde hair, wearing a light pink top, looking directly at the camera. The background is a blurred outdoor setting with greenery.

Nora van Oostrom-Streep

Op zoek naar de nieuwe Hans Brinker

De naam zal een belletje doen rinkelen, maar wellicht is een kleine reminder op zijn plaats. Het verhaal van Hans Brinker is dat van de zoon van de sluiswachter van de Haarlemmermeer. Als hij op een stormachtige middag een klein gaatje in de dijk ontdekt, aarzelt hij geen moment. Met zijn vinger houdt hij het gat dicht. Een avond en een nacht lang verdedigt hij zo, letterlijk met blote handen, stad en land tegen de dreigende zee. En met succes: Nederland wordt gered.

STRAFBARE FEITEN

Nu is de aanhef van deze column wellicht wat overdreven in het licht van wat ik aan de orde wil stellen – er is immers geen sprake van een dreigende ondergang van Nederland –, maar misschien ook wel niet. Ook nu dreigt er weer een ‘dijkdoorbraak’: zo is er sprake van een dreigend gat in de beschermingswand van ons rechtsstelsel, namelijk het verschoningsrecht. Het verschoningsrecht, de procesrechtelijke pendant van de geheimhoudingsplicht, komt toe aan de notaris als vertrouwenspersoon en moet waarborgen dat iedereen zich zonder schroom en angst voor openbaarmaking kan uiten (zie het arrest Ogem/notaris Maas). Op de hoofdregel dat de notaris zich kan verschonen, is door de Hoge Raad een uitzondering gemaakt voor stukken die deel uitmaken van één of meer strafbare feiten die klager worden verweten, of tot het begaan daarvan hebben gediend. Bij dergelijke ‘*instrumenti delicti*’ (die een zelfstandige betekenis moeten spelen bij de totstandkoming van het strafbare

feit) bestaat het verschoningsrecht namelijk *niet*. Of hiervan sprake is, staat primair ter beoordeling van de notaris die zich op het verschoningsrecht beroept. Diens oordeel moet door justitie worden geëerbiedigd, ‘tenzij er redelijkerwijs geen twijfel over kan bestaan dat dit standpunt onjuist is’.

AANKNOPINGSPUNTEN

Op 19 maart deed de Rechtbank Amsterdam een wat mij betreft baanbrekende uitspraak. Het betrof een zaak die zag op een strafrechtelijk onderzoek. Dat was door het Openbaar Ministerie (OM) ingesteld naar aanleiding van fiscaal onderzoek naar de gang van zaken bij de bouw van een bedrijfspand. Bij het onderzoek werd gestuit op een ‘Realisatie-overeenkomst’ waarvan werd aangenomen dat deze ten doel had bepaalde opbrengsten uit het zicht van de fiscus te houden. Omdat de overeenkomst zelf te weinig aanknopingspunten bood om tot een conclusie te komen, betoogde het OM dat ook allerlei correspondentie en concepten die aan de totstandkoming van de overeenkomst vooraf waren gegaan, konden worden aangemerkt als ‘*instrumenti delicti*’. De rechtbank volgde deze visie en ontnam hiermee de notaris zijn verschoningsrecht ten aanzien van de betreffende mails en concepten.

FERME BRES

Met deze uitspraak is een ferme, verdere bres geslagen in het verschoningsrecht van de notaris. Al eerder werden met artikel 25 Wet op het notarisambt en de Wet ter voorkoming

van witwassen en financieren van terrorisme uitzonderingen op de geheimhouding aangebracht, maar dan betrof het steeds specifieke verzoeken en nauw afgebakende informatie. In deze uitspraak blijkt (hoe sympathiek fraudebestrijding ook moge zijn) de onverzadigbaarheid die instanties als het OM en de Belastingdienst aan de dag lijken te leggen bij hun zucht naar informatie. Het is begrijpelijk dat zij graag over zo veel mogelijk informatie beschikken, en natuurlijk ervaren zij iedere hindernis die zij in dit kader tegenkomen als hinderlijk en een sta-in-de-weg. Hier bovenop komt de uitspraak van officier van Justitie Leenders in *Het Financieele Dagblad* dat gestreefd moet worden naar een verdere inperking van geheimhouding en verschoning, iets waartegen ik mij namens de KNB al uitdrukkelijk heb gekeerd.

VOORZICHTIG

Er liggen zeer grote en te beschermen beginselen aan de geheimhouding en het verschoningsrecht ten grondslag. Aan aantasting daarvan moeten wel zeer zwaarwegende argumenten ten grondslag liggen. De Hoge Raad heeft aangegeven dat de professionele visie van de geheimhouder (notaris, advocaat) in principe moet worden geëerbiedigd en dat uiterst voorzichtig moet worden omgegaan met afwijken van die hoofdregel. Het is geen geheim dat beginselen als privacy en rechtsbescherming tegenwoordig een andere lading hebben dan vroeger en dat in oorlog, liefde en de strijd tegen fraude en terrorisme alles is toegestaan. Juist in een dergelijk klimaat moeten we pal staan voor deze beginselen en ons realiseren dat ze het beschermen meer dan waard zijn. Ook al klinkt dat soms onsympathiek (‘probeert u soms iets te verbergen?’), onredelijk (rechtstreeks melden van ouderenmisbruik) en/of onterecht (wijzigen gloednieuw testament ten gunste van minnares). Want is de dijk eenmaal door, dan is er geen houden meer aan en zijn het belang van de cliënt en het beginsel dat alles wat met de geheimhouder gedeeld wordt geheim blijft, in het geding. Daarom opnieuw een oproep voor de nieuwe Hans Brinker. Of past die rol ons allemaal? ■